

Ady Endre: A magyar pimodan 2.rész

2009 május 12. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [1](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Vitéz, Csokonai Vitéz Mihály, akit Kölcsey parasztosnak, Kazinczy valószínűleg nem többnek, mint érdekesen furcsának látott, szegény Vitéz, megjárta. Akkor, ? el?tte, még az édesapja vagy pláne nagyapja, magömleszt? álmaikban sem álmodhatták, hogy jó lesz sietni Mihállyal.

VALLOMÁSOK ÉS TANULMÁNY

II.

Vitéz, Csokonai Vitéz Mihály, akit Kölcsey parasztosnak, Kazinczy valószínűleg nem többnek, mint érdekesen furcsának látott, szegény Vitéz, megjárta. Akkor, ? el?tte, még az édesapja vagy pláne nagyapja, magömleszt? álmaikban sem álmodhatták, hogy jó lesz sietni Mihállyal. Jó lesz sietni, hogy ha megszületik fejbe ne verjék a fiút belül?l, s hogy meg ne sántuljon, egy bottal, melynek bunkója kés?bb, sokkal kés?bb, Nietzsche leend. Ez a Mihály, ha tíz-húsz évvel gyorsabban születik - hamarabb - nagyon jóra való valaki lesz. Elkésett, elkésették, tehát nem lehetett bel?le disznótorok, csupán disznótorok hivatott költ?je. ? már Voltaire-t fordítja, a szegény, s mivel nem harcias lélek, csinál ? is egy minden-mindegy filozófiát. Ha fölemelik az Olimpuszra, az is jó, ha beletapossák a sárba, az se rossz. Az ? harciassága voltaképpen nem is ? benne, Csokonaiban tombolt. De az akkori, azel?tti, jóval azel?tti s a mostani Magyarországon. Megfojtunk mindenkit, aki nem éli a mi életünket (nem jut eszembe hirtelenül, hogyan mondják ezt magyarosabban). Azon nem csodálkozom, hogy Csokonai megírta ódáját a csikób?rös kulacshoz, s hogy köpött a maga életidejének Magyarországra. De azon máig s utolsó óráimig csodálkoztam és csodálkozom, hogy nem írta meg a legfájdalmasabb magyar blaszfémiát.

Én, Tas Péter, nem fullasztom magamat sem vallásba, sem filozófiába, sem italba addig, míg bosszút nem állok. Például: igen régi tervem az, ha a szívem hirtelenül meg nem öl, végrendeletet írok. Sz?k, kevés szavú lesz a végrendelet: ha valamikor netán országossá és elvitathatatlaná válnék a nevem, a Tas név, a magyarság bérli?, akik nemsokára nagyon meg fognak szorulni, ne próbáljanak engem argumentumnak el?rántani. Én nem leszek enyhít? körülménye soha-soha annak a magyarságnak, amit ma ?k készítenek. Ha nem szégyellném, azt mondanám, valami csodából megmaradtam az utolsó magyarnak. Én vagyok itt magyar, egyedül, én Tas Péter s akármilyen szép ez, még büszke se tudok lenni rá. Csokonai okvetlenül érezhetett hasonlókat, de ? még nem merte s ha merte volna, nem tudta kimondani.

Baudelaire, akinek élete hidegebb és természetesen még elegánsabb a hírénel, a Démonról dalol okosat. Ez a Démon nincs is, mink magunk vagyunk, de mégis van s ez a Démon "képzelt okot ad, száz hazug mentséget s kaptja ajkunk gonosz italokra". Csokonainak nem volt kiadója, de azért mondjuk, hogy - nem adott neki a kiadója két peng? forintokat. Csizmája rossz volt, belement a hólé, az emberek pimaszok hozzá, ostobák, kívül-belül bűdösek, Debrecenben és mindenütt. A kulacs kotyog, kotyog, s?t dalol, de elromlik a gyomor, nem eszik az ember, könny? prédája lesz a test, szív, tüd?, zúza, máj, vese, gerinc a leskel?d? kóroknak. A verseinket nem olvassák, nem látják s ha látják, nem értik s ha megértik, jaj nekünk, mert ekkor nem értették meg még csak igazán. Hallunk gyönyör? helyeir?l a világnak, enyhít?kr?l, kibékít?kr?l, hajók indulnak Kairó, India s Japán felé és mi a Péterfián vagy a Nagymester utcán cammogunk kötésig a sárban. Amit valamikor ?rjögve kívántunk, óh jaj, beteljesedik s ekkor vesszük észre, hogy vagy rosszat vagy nem eleget kívántunk. Lilla, mint mindig, szeleburdi, rossz, megunható, kevés vagy elérhetetlen, hozzánk jön feleségül vagy máshoz megy. Óh édes kínok, hasznos kínok, drága képzelt okok, hazug és isteni mentségek, ezek a legjobb borkorcsolyák, még a debreceni májas hurkánál is jobbak.

Két fajtájú mánora van a bornak s ezt Csokonai is tudhatta, de csak nagyon finom idegszerkezetnek adatott meg e tapasztalat. Az els? mánor olyan mint akárkié, aki tud inni, kitüzesít bennünk minden öröm-hajlandóságot s nagyon hatalmasak vagyunk. Ezután jön az éjszaka-végi, hajnali vagy nappali alvás, furcsa, sok ébredéssel. Fejünket feszítik, ha fölkelünk, maga vagyunk a nyugtalan és megszemélyesült figyelés és figyelem, össze tudjuk kapcsolni a legantipodikusabb ideákat. S mikor alkonyul, egyszerre csak, akárhol járunk, nyugtalan s tovább is nyugtalannak maradó agyunkat, szívünket befogja a mindenség. Ez már egészen m?vész-érzés s ilyenkor szeretem csak Homéroszt s ilyenkor tudom úgy elképzelni Michelangelót, ahogy illik. Hangsúlyozom: ez másnap este jön, ez a legnagyobb emberi érzésképeség, ez szinte a legnagyobb titkokat is kiadó, eláruló egy vagy két óra. Ehhez nincs közvetlen köze az alkohol-mérgezésnek, a mánornak, ez az idegeknek perverz b?vészmutatványa, amib?l csak a kikiáltó harsány szava hiányzik: köszönjük kedves gazdánk, hogy ilyen édes kínokat szerezte nekünk. Szent hitem az, hogy min?ségileg a D'Annunzio legáldottabb órái, s?t ez órák életfogyasztó erejükben is teljességgel hasonlatosak. De D'Annunzióknak s nála különbeknek vagy hozzá hasonlóknak, árják, hogy egy számár teóriára utalással értessem meg könnyebben magam, nem kellett azel?tti napon olyan drasztikus preparálás, mint nekünk. És ez a csoda éppen, ez az érdekes, ezért vallanivaló a Tas Péter vallomása, ezért tudom én, Tas Péter, úgy

érezni Csokonait, mint egy elevent s azért tanulságos ez a példátlan tanulmány-ellenes tanulmány. Ez órákban szoktam én érezni azt, hogy az élet nem rejtély, nem csoda, nem titok, gyermekesen egyszer?. Az élet néznievaló és éreznivaló, mindenben benne van a szépség és a béke s minden fölött vagyunk mi, akik ezt érezni tudjuk, képesek vagyunk. Ilyenkor teremt? kedve van az embernek s Csokonainak, Balassa után az els? magyar poétának s okvetlenül legels? modern magyarnak és magyar intellektuelnek, ilyenkor születhettek azok a versei (hétszáz, nem is hét, sz?k esztend?jében a magyar nyelvnek), melyeket az ember szeretne ma is ellopni.

Egy káprázatosan gazdag fej?, fiatal s máris diadalmas magyar író, barátom, egyszer, amikor még Budapesten éltem, a zsenir?l adott magyarázatot. Ma sem tudom, ötlet volt-e, blaszfémia, tragikus meggy?z?dés, hecc vagy micsoda? Azt bizonyíttatta, hogy a zseni, a géniusz, a kell? id?ben megérkezett - (óvatosan nevezem meg) vérbaj. Tehát valamelyik dédapánk szerencsétlensége nem skrofulaként üt ki rajtunk, hanem - zsenik leszünk. Minden kutatás szerint Dante korában nem ismerte Európa a szerelemnek e száz percenten fölülű pótdóját. Amerikából hozták, indián ajándékképpen Olaszországba francia katonák - mondja az egyik tudós. A másik Keletre mutat, bár nem lehetetlen, s?t valószínű?, hogy Keletnek, ahol mert nagyon romboló, tehát valószínű?leg nagyon fiatal, mi adtuk ezt a betegséget, Európa. Így fizettük meg tudniillik a világosságot, mely közmondás szerint Keletr?l jön s melyet valóban így szokás megfizetni.

Ha ötlet is volt, engem foglalkoztatott a dolog s már akkor mondtam a barátomnak: és az alkohol? Azután tovább töprengtem s valami affélére lyukadtam ki: hogy valóban régi atavisztikus mérgek eredménye lehet a zseni. A nyavalyák is úgy hálnak meg, mint korszakok, állatfajok és világfelfogások, úgy is születnek. Ki tudja, az ?sember micsoda irtózatot nyavalyákat ismerhetett, cipelt a testében, de amelyek vissza tudnak ütni az utódokban millió évek múlva is. Hanem az alkohol okvetlenül éppen olyan végzetes b?ne volt az embernek, ez bizonyos, mint a csók, melyet mégse úgy eszközölnek a gerlék, mint mi. Ahogy n?tt majom vagy micsoda ?seinknek szellemi befogadó talentuma, úgy n?tt a félelmük a betegségek?l, haláltól, kétségt?l és bánattól. Ez vitte az embert a szerelmi raffinement-ok s mesterséges mámorok kigondolására. Ezekb?l lettek az idegbajok és ideg-potenciák, s?t ezekb?l lesz lassan-lassan a m?vészlet. Ha nem félnék, hogy Rousseau-ba botlom akaratlanul, azt mondanám, hogy a civilizáció az ember-egyedek betegségeinek virulens összetétele, egy Halál-fa, amely virágozik. Mákból, nadragulyából, nem tudom én mib?l csinálta az öntudata miatt szenved? ember az els? varázsszert. Bizonyos, hogy a bor kés?bben jött s ez mintha a szumir-elmélet mellett bizonyítana: akármilyen habarék-fajta s fél-fajta volnánk mi magyarok, régi fajták életei lappanganak bennünk. Mert az erjedt kancatej meséjében nem hiszek s nem hiszem el, hogy görögéknél vagy bolgáréknál rúgtak be el?ször bortól a magyarok. Ámbár egykutya: a szeszes mámort ismerték, szerették, vadították, hatalmasították magukat vele jobban, mint mások. Természetesen, hogy a zseni, aki az emberi civilizáció legbolondabb és legszebb virága, attól koldul, aminek létét köszönheti. Máshol más, talán kikutathatatlan, régi mérgek is dolgozhatnak a zseniben s nálunk is talán, ahol a fajok nagyon összezagyalódtak. De az alkoholnak els?bbségi jogának kell lennie nálunk, csatázók voltunk, csatázó fajta s bizony alkohol nélkül nem lehettünk volna, néha-néha Nubia párdúcai. Valahány fölemel? eseménye van szép, hivatalos, magyar históriánknak, egy filozófiailag képezett borszakért?t szeretnék kihallgatni róluk, fel?lük.

Csokonai els? magyarunk volt, aki az egyén isteni fels?bbségét magyarul érezte s a többit elvégezte az az öröklés, amely fiatalon hajtotta ?t föl a Halál elé. Vannak bizonyosságok, amelyek kívülr?l-belülr?l állandóan verik az ember mellét. Például, ha azt érzi, s?t tudja az ember, hogy a saját létezése vagy humbug vagy beteg cáfolata minden fejl?dés-törvénynek. Ha Heine kurd vagy albán zsidónak születik, ezen ? okvetlenül segített volna. De képzeljük el, hogy Montaigne a maga idejében magyarnak születik. Képzeljük el, hogy Csokonai Vitéz Mihály az akkori Moldovában, oláhnak s bel?leg olyanként terem meg, amilyen volt. Ezek gyakoriságok s mégis problémák, napi hírek és mégis titkok és ideje volna már, hogy Lombrosónál és sokféle epigonjainál valaki alaposabban bánjon el a zsenivel s az úgynevezett egyéniséggel. Az, amit Madách korszellemnek nevez, úgyis föl van készülve erre a nagy és talán szükséges leszámolásra. El kell következnie annak a boldog kornak, amikor konszolidált, okos társadalomban egyéniségnek, zseninek nem szabad születnie. Ez is Nyugaton fog megtörténni - el?bb s mi még sokáig fogunk vendégeket szállítani - nem mondom, hogy okvetlenül csak az Alkohol-hotelnek, de - a Szerencsétlenségnek. Ehhez különösen megvan nekünk minden tehetségünk, rendeltetésünk, átkunk és mindenünk. Franciaországban már talán csak az auvergne-i zsákhordók vigasztalódnak borral, amikor még nálunk kénytelenek lesznek alkoholt szedni magukba azok is, akik, mint kötelességtudó Atlaszok, emelik vállukon az eget, s az univerzumot.

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD A trianoni gyaláatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell”

Ajánló
